

ÚVOD DO STUDIA TELEVIZNÍCH FORMÁTŮ

VII. PŘEDNÁŠKA

FAKTUÁLNÍ TELEVIZNÍ ŽÁNRY

Televizi jako celek můžeme rozdělit do tří hlavních „superkategorií“, jakkoli je někdy jejich hranice problematická a dochází k migraci některých příznačných prvků. Za tyto tři hlavní skupiny lze považovat:

- **1. Fikční žánry (drama, komedie, melodrama).**
- **2. Persuazivní žánry (komerční reklama, sociální reklama, teleshopping).**
- **3. Faktuální žánry (zpravodajství, dokument, populárně-zábavné pořady, reality TV).**
 - (a) Zpravodajství, publicistika
 - (b) Populárně-zábavné pořady (kvízy, talk show, sport, hudba, zájmové magazíny ad.)
 - (c) Televizní dokument, populárně-vědecký dokument
 - (d) Reality TV/reality show (talentové soutěže, docusoap, sociální experimenty...)

KODEX ČESKÉ TELEVIZE

Na základě programu Rady Evropy pro veřejné vysílání Česká televize především:

- a. Vytváří svými pořady orientační bod pro všechny členy společnosti a podporuje soudržnost společnosti a integraci všech jednotlivců, skupin a společenství; zvláště se pak musí vyvarovat jakýchkoli forem kulturní, sexuální, náboženské či rasové diskriminace a společenské segregace.
- b. Představuje fórum pro veřejnou diskusi, v níž je možno vyjadřovat nejširší možné spektrum názorů a hledisek.
- c. Poskytuje nestranné a nezávislé zpravodajství, informace a komentáře.
- d. Vytváří pluralitní, invenční a rozmanitou programovou nabídku, která splňuje vysoká etická a kvalitativní měřítka, a nepodřizuje snahu o kvalitní výstup tlakům trhu.
- e. Vytváří a strukturuje programová schémata a programy, které mohou zaujmout širokou veřejnost, a přitom zůstávají vnímavými vůči potřebám menšinových skupin.
- f. Odráží rozmanitost filozofických koncepcí a náboženských vyznání ve společnosti s cílem napomáhat vzájemnému porozumění a toleranci a podporovat soudržnost mnohonárodní a multikulturní společnosti.
- g. Aktivně přispívá k lepšímu poznání, pochopení a šíření národního a evropského kulturního dění a dědictví.
- h. Dbá na to, aby programová schémata obsahovala významný podíl původní tvorby, zvláště celovečerních filmů, dramatické tvorby a dalších tvůrčích počinů, a má na zřeteli potřebu spolupráce s nezávislými výrobci a filmovým sektorem.
- i. Rozšiřuje divácký výběr tím, že poskytuje nabídku programových služeb, jež komerční vysílatelé normálně neposkytují. Nepovyšuje kritérium sledovanosti pořadů ani rychlosti informace nad jejich maximální možnou kvalitu.

Česká televize si musí zakládat na otevřenosti, nestrannosti a nezávislosti. Musí však také dostát povinnosti stát vždy na straně lidské důstojnosti, základních lidských práv a svobod a úcty k přírodě a kulturnímu dědictví. Programy České televize ovládá tvořivost, tolerance a kritické myšlení.

Účelem existence televize veřejné služby je zajistit veřejnosti zdroj informací, kritické reflexe, umělecké tvorby a zábavy, které jsou chráněny před lobbistickými tlaky. Česká televize přispívá k vytváření prostoru svobody slova, myšlení a tvorby, v němž může vyrůstat demokracie. Informuje, poskytuje kritickou reflexi událostí, vzdělává a baví v ovzduší úcty k člověku, k jeho dílu i ke všem formám existence.

Více zde:

<https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/preambule-a-vyklad-pojmu/>

(C) TELEVIZNÍ A POPULÁRNĚ-VĚDECKÝ DOKUMENT

V televizním dokumentu lze spatřovat možný nástroj:

- demokratizace, veřejné informovanosti, a tím i zvýšení angažovanosti občanů,
- veřejného vzdělávání,
- duchovní obrody a šíření humanity,
- posilování a reflexe národa a jeho identity.

(C) TELEVIZNÍ A POPULÁRNĚ-VĚDECKÝ DOKUMENT

TYPOLOGIE TELEVIZNÍHO DOKUMENTU

a. Sociální/sociologický dokument. Zaměřuje se na pozorování a interpretaci společenských jevů, na jeho ploše se někdy pracuje s časoběrnou formou postihující proměny v čase, naplňuje prosociální východiska dokumentární formy. Sociologický dokument se zabývá širokou kategorií společensky pozitivních i negativních jevů, od oblasti lidských práv přes sociálně problematické jevy typu závislostí po genderové otázky apod.

Př. Manželské etudy

<https://www.youtube.com/watch?v=8aPkRICuNc>

b. Etnografický dokument. Tato linie usilovala o popis a poznání mimoevropských kultur, v širším slova smyslu pak i subkultur obecně, což tuto kategorii samozřejmě sbližuje s předchozí sociologickou linií. Film byl a je pro etnografy důležitým nástrojem, umožňujícím jim vizuálně dokumentovat jejich výzkumy. Tento typ filmů je spojen s termínem tzv. vizuální antropologie.

Př. Nekopejte do nás, ještě nejsme mrtví

<https://www.youtube.com/watch?v=DfgcY9r0S4U>

(C) TELEVIZNÍ A POPULÁRNĚ-VĚDECKÝ DOKUMENT

TYPOLOGIE TELEVIZNÍHO DOKUMENTU

c. Historický dokument. Zaměřuje se na prezentaci více či méně známých historických etap, mnohdy tragických, politicky přelomových momentů euro-americké historie. V současnosti se vedle „velkých událostí“ stále více projevuje zájem o malou, každodenní historii, která více akcentuje nenápadné intimní příběhy, vzpomínky, to vše s využitím performativní dokumentární formy.

Př. cyklus Soukromé století

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1049101344-soukrome-stoleti/dily/>

d. Vědecký dokument/vědecko-populární a naučný dokument. Jeho smyslem je komunikovat nejnovější vědecké poznatky širokého spektra vědeckých oborů. Tento žánr si vypracoval svou rétoriku spočívající ve specifických postupech, jak zjednodušovat složité vědecké poznání. Typickou figurou je vědec v roli prezentéra, napomáhající současně budovat společenský status vědců a vědy jako takové. Z podstaty jeho funkce zde převládá výkladový model reprezentace světa.

Př. Kde pramení Amazonka

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1038905833-kde-prameni-amazonka/>

(C) TELEVIZNÍ A POPULÁRNĚ-VĚDECKÝ DOKUMENT

TYPOLOGIE TELEVIZNÍHO DOKUMENTU

e. Přírodopisný dokument/wildlife. Tyto filmy a série se do velké míry překrývají s vědeckým dokumentem. Zaměřují se zpravidla na prezentaci „divoké krásy přírody“, využívají sofistikované postupy observace fauny a flóry, kombinované s popisným komentářem či promluvami angažovaného biologa v roli prezentéra. V současnosti se projevuje velký příklon žánru k vizuálně atraktivnímu pojetí využívajícímu nejnovější technologie (zpomalené záběry, teleobjektivy, minikamery, noční sekvence, umístování kamer přímo na živočichy, časosběry atd.).

Př. Planeta Česko

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/11355326735-planeta-cesko/21656227030/>

//v ČR dostupné na Netflixu//

(C) TELEVIZNÍ A POPULÁRNĚ-VĚDECKÝ DOKUMENT

TYPOLOGIE TELEVIZNÍHO DOKUMENTU

f. Cestopisy. Populární předchůdce etnografického dokumentu a wildlife pořadů, akcentuje požitky turistiky, prezentuje domácí a exotické destinace coby místa stojící za návštěvu, kterou za vás již ale vykonala televizní kamera. Velmi často do svého středu staví tento typ dokumentů známé osobnosti, které jsou atrakcí pořadu (viz. série Na cestě nebo Vůně albánské kuchyně s Miroslavem Donutilem). Někdy ovšem takové celebrity téměř zastiňují informativní vrstvy pořadu, v horším případě je pořad více o jejich egu než o navštívené destinaci. Tato forma se může kombinovat s dalšími typy, například s „cooking show“. Tehdy se například cílem cestopisu stávají exotické kuchyně, na jejichž pozadí se lze dovědět další souvislosti o cizích zemích a jejich obyvatelích.

Př. Křížem krázem Izraelem

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/13167662127-krizem-krazem-izraelem/>

nebo

Kamu ve Vietnamu

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/11299020466-kamu-ve-vietnamu/dily/>

(C) TELEVIZNÍ A POPULÁRNĚ-VĚDECKÝ DOKUMENT

TYPOLOGIE TELEVIZNÍHO DOKUMENTU

g. Dokumenty o umění. Lze je vnímat jako součást procesu budování kodexu zásadních uměleckých děl a autorů z oblastí výtvarného umění, architektury, hudby, divadla atd. Zaměřují se na různá období, autory, styly, ikonická díla, odhalení či skandály. Prezentují a vytěžují nejnovější metodologie uměnovědných oborů, což je sblížuje s vědecko-populárním dokumentem. Stále častěji se i zde využívá slavných osobností jako prezentérů představujících dramatický „příběh umění“. Součástí této kategorie může být i specifická odnož hudebních dokumentů, pro portréty rockových hvězd se vžil termín rockumentary.

Př. Josef Váchal

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/11837720870-josef-vachal/31829434002/>

nebo

Efekt Vašulka

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/11459292028-efekt-vasulka/>

(C) TELEVIZNÍ A POPULÁRNĚ-VĚDECKÝ DOKUMENT

TYPOLOGIE TELEVIZNÍHO DOKUMENTU

h. Investigativní dokument. Je to typ hraničící s aktuální publicistikou, jehož úkolem je odhalovat dysfunkční jevy ve společnosti (na úrovni lokální i globální). Sám sebe definuje jako nástroj pro ochranu demokracie a práva, a pomáhá tak budovat status médií coby „hlídacího psa“. Často využívá takových technik, jakými je skrytá kamera, mytizuje také reportéra jako „hrdinu na výpravě za pravdou“. Kontroverze často vyvolávají velmi subjektivně pojaté dokumenty, které v podobě investigace dokážou značně manipulovat s vykreslenými událostmi, slouží tedy spíš pro podporu předem formulovaných názorů.

Př. Hranice práce

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10408111009-cesky-zurnal/216562262600002-hranice-prace/>

ČESKÝ
ŽURNÁL

(C) TELEVIZNÍ A POPULÁRNĚ-VĚDECKÝ DOKUMENT

TYPOLOGIE TELEVIZNÍHO DOKUMENTU

i. Dokumentární esej. Dokumenty využívající poetický mód, zdůrazňující stylové prostředky dokumentu, pracující spíše s asociacemi než přímým sdělováním významů. V těchto dokumentech nejsou lidé prezentováni coby sociální aktéři, ale fungují pouze na úrovni formálního prostředku, stejně jako ostatní prvky mizanscény a další stylové složky.

Př. Komunismus a síť aneb Konec zastupitelské demokracie

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/10590900437-komunismus-a-sit-aneb-konec-zastupitelske-demokracie/>

j. Portrét. Dokument mapující životní trajektorii významných osobností z různých oblastí společenského života, současnosti i historie. Typicky kombinuje prvky výkladu, interview či dramatizace.

Př. Portrét Dominika Duky

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1185258379-cesty-viry/308298380070019-portret-dominika-duky/>

(C) TELEVIZNÍ A POPULÁRNĚ-VĚDECKÝ DOKUMENT

TYPOLOGIE TELEVIZNÍHO DOKUMENTU

k. Dramadoc. Hybridní druh, který znovuvypráví důležité události (často z nedávné doby). Publiku jsou mnohdy tyto události známé a pořad bývá také opatřen informací, že je natočen podle skutečné události. Tvůrci využívají při přípravě postupy pozorování, svědectví a rešerší spojené s dokumentem, pečlivě tedy rekonstruuji faktické události, ale kombinují je s narativní strukturou, zaměřením se na postavy, dramatickým obloukem, tedy prvky fikčního narativu.

Př. Přežít!

<https://www.youtube.com/watch?v=LvrwKZjccdU&list=PLby68AnsFpP4XB7dVK3N5vrjC9rvNbnbF&index=1>

I. Parodie, mockumentary. Na pomezí dokumentu a komediálních žánrů stojí formy parodující úspěšné a oblíbené dokumentární pořady. Jedním z častých terčů bývá třeba žánr rockumentary, soustřeďující se na život rockových hvězd. Tyto pořady naplňují stylové a vyprávěcí konvence dokumentu (tváří se tedy jako důvěryhodný dokument), ale postavy a události jsou výsostně manipulované či zcela smyšlené. Odhalení tohoto „podvodu“ na diváky je zdrojem humoru. Jakkoli je ve výsledku postmoderní multižánrovou koláží.

Př. Rok d'ábla

<https://www.youtube.com/watch?v=EffEkgejuBs>

ÚKOLY NA PŘÍŠTĚ

Velmi rychlý a jednoduchý dotazník! Bez jakékoliv přípravy zkuste vyplnit zde. Nahrazuje jen debatu po přednášce.

<https://docs.google.com/forms/d/1S2iKipD4Nzcxly6ThASZWbFsL9ynVJmStYBqjRFNkJO/edit>

